

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annettua lakia muutettavaksi siten, että palkkausten tarkistaminen nykyistä paremmin seuraisi valtion ylimpien virkamiesten palkkauskehitystä. Tätä varten palkkojen tarkistaminen säädettäisiin määräytymään niiden

valtion virkamieslain 26 §:ssä säädettyjen valtion ylimpien virkamiesten palkkausten muutosta vastaavasti, joiden palkkauksista on tehty valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1999.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Tammikuun 25 päivänä 1991 korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annettiin 1 päivänä heinäkuuta 1991 voimaan tullut laki (196/1991), jonka perusteella heidän virkoihinsa ei sovelleta valtion virkaehtosopimuslakia (664/1970).

Lain 1 §:n 1 momentin mukaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palkkaus määräytyy siten, että presidenttien palkkaus vastasi lain voimaan tullessa niiden virkojen ylimmän käytössä olevan palkkausluokan mukaista peruspalkan, kalliinpaikan lisän ja kuuden ikälisän yhteismäärää, jotka kuuluivat silloisen valtion virkamieslain (755/1986) ja valtion virkaehtosopimuslain soveltamispiiriin ja joiden palkkausmenot oli otettu valtion talousarvioon. Jäsenten palkka oli kahta palkkausluokkaa alemman palkkausluokan mukainen. Palkkaukset määräytyivät tämän perusteella lain voimaan tullessa palkkausluokkien A 34 ja A 32 mukaisesti.

Korkeimpien oikeuksien presidenttien ja jäsenten palkkauskehitys määräytyy lain 1 §:n 2 momentin mukaan siten, että palkat seuraavat sijoituspalkkausluokaltaan ylim-

pään kahdessadasosaan kuuluvien lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen virkojen palkkojen muutoksia.

Korkeimpien oikeuksien presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista 25 päivänä tammikuuta 1991 annetun asetuksen (201/1991) 1 §:n 1 ja 2 momentissa on tarkemmin säädetty palkkausten tarkistuksessa noudatettavasta kaksivaiheisesta menettelystä seuraavasti.

Asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan presidenttien ja jäsenten palkkauksia tarkistetaan kalenterivuositain huhtikuun ja lokakuun alusta lukien ylimmän palkkausluokan peruspalkan, kalliinpaikanlisän ja kuuden ikälisän yhteismäärän tarkistusajankohtana päättyvän kuuden kuukauden aikana tapahtunutta muutosta vastaavasti. Koko lain voimassaoloajan A 34 on ollut ylin käytössä ollut palkkausluokka, jonka muutoksia on edellä mainituissa tarkistuksissa seurattu.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan presidenttien ja jäsenten palkkauksia on lisäksi vuosittain huhtikuun alusta lukien tarkistettava ylimpään kahdessadasosaan kuuluvien virkojen palkkojen muutosta vastaavasti ottaen kuitenkin huomioon samaan sijoituspalkkausluokkaan kuuluvat virat. Ylin kahdessadasosa on laskettava lain 1 §:n ja asetuksen 1 §:n 3 momentin ehdot täyttävistä

viroista. Tämän mukaisesti huomioon otetaan valtion virkamieslain (750/1994) ja valtion virkaehtosopimuslain soveltamispiiriin kuuluvat virat, joiden palkkaukset on sisällytetty valtion talousarvioon. Näistä tarkastelussa mukana ovat palkkausluokkaan sijoitetut, kokoaikaiset, kokoaikaisesti hoidetut virat.

Vuoteen 1995 saakka ylimmän kahdessa-dasosan muodostivat palkkausluokkiin A 29 - A 34 kuuluneet noin 700 virkaa ja vuodesta 1996 lukien A 30 - A 34 palkkausluokkiin kuuluvat virat, lukumäärältään noin 300 virkaa. Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkauksia tarkistetaan näiden virkojen ilman lomarahaa laskettujen säännöllisen työajan kokonaisansioiden keskimääräistä muutosta vastaavasti. Muutos lasketaan valtiokonttorin tarkistusajankohtaa edeltäneiden kahden kalenterivuoden aikana tekemien kummankin vuoden viimeisen valtion henkilötiedustelun väliseltä ajalta.

Näitä tarkistuksia laskettaessa on asetuksen 1 §:n 2 momentin viimeisen virkkeen mukaisesti vähennyksenä otettu huomioon edellä mainitut asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaiset ylimmän palkkausluokan muutoksiin perustuneet tarkistukset. Näin on varmistettu virkamiespalkkoihin sovittujen ns. yleiskorotusten huomioon ottaminen vain yhteen kertaan.

Lain ja asetuksen mukaista tarkistusmenetelyä noudattaen korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkauksia on tarkistettu valtiovarainministeriön päätöksillä siten, että presidenttien palkkaus on 1 päivästä huhtikuuta 1998 lukien 40 697 markkaa kuukaudessa ja jäsenten palkkaus 33 971 markkaa kuukaudessa. Korkeimpien oikeuksien tuomareiden ansiot ovat nousseet lain voimassa ollessa 7,6 %. Valtion ylimpien virkamiesten sopimuskorotuksia vastaavat palkankorotukset ovat kyseisenä aikavälinä olleet 7,9 % ja valtion kaikkien virkamiesten sopimuskorotukset 9,9 %. Ansioiden nousuksi vastaavalta ajalta arvioidaan eräiden valtion ylimpien virkamiestehtävien osalta 9,2 % ja valtion koko henkilöstön osalta 14,3 % sekä kaikkien palkansaajien osalta 19,0 %.

2. Muutoksen syyt

Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palvelusuhteen ehdoista annetun lain tarkoituksena on, että kyseisten tuomareiden palkantarkistuksissa seurataan ylempien virkamiesten

palkkauskehitystä. Tätä varten on säädetty, että tarkistuksissa seurataan ylimpään käytössä olevaan palkkausluokkaan tulevia sopimusperusteisia taulukkopalkantarkistuksia ja lisäksi muuta ylimpään kahdessa-dasosaan kuuluvien valtion virkamiesten palkkausten kehitystä.

Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkausten tarkistaminen edellä mainituin tavoin taulukkotarkistuksia vastaavasti on toteutunut tarkoitettulla tavalla. Edellä sanotun muun palkkauksen kehityksen osalta on kuitenkin ilmennyt seuraavia epäkohtia.

Puheena oleva muu palkkausten kehitys perustuu palkkausten muutoksiin, jotka voivat johtua virkaehtosopimuksin sovituista palkantarkistuksista, virkaehtosopimusten soveltamisesta esimerkiksi ikälisien karttumisena, yksittäisistä palkankorotuksista tai lisäpalkkioista, henkilökohtaiseen sopimukseen perustuvien palkkausten tarkistuksista sekä henkilövaihdoksiin liittyvistä palkkausten muutoksista. Tarkistusmenettelyn on todettu ottaneen asianmukaisesti huomioon kaikki nämä muutokset.

Muutoksia palkkauksiin aiheuttavat myös virkajärjestelyt ja muut muutokset ylimmän kahdessa-dasosan virkarakenteessa. Osa muutoksista johtuu hallinnon uudelleen organisoimista kuten virastojen perustamisista tai lakkauttamisista tai muista toimintojen uudelleen järjestelyistä. Osa taas johtuu lähinnä viranomaisten sisäisiin tehtävämuutoksiin perustuvista järjestelyistä. Virkarakenteen muutokset joko alentavat tai nostavat ylimpään kahdessa-dasosaan kuuluvien virkojen keskipalkkausta, kun ryhmän sisällä virkojen sijoittumisen painotus eri palkkaustasoille muuttuu.

Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkauksien tarkistusmenettelyssä nämä rakenteelliset muutokset ovat vaikuttaneet palkantarkistuksen suuruuteen. Rakenteelliset muutokset ovat voineet vaikuttaa myös palkkoja alentavasti. Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palvelussuhteen ehdoista annetun lain 1 §:n 2 momentin ja sen perustelujen mukaan palkantarkistuksessa on otettava huomioon myös tällainen kehitys. Tarkistuspäätöksissä se on otettu huomioon alentavana tekijänä.

Virkarakenteen muutoksista johtuneet alenavat tekijät ovat johtaneet siihen, että kun 1.4.1997 tehdyssä tarkistuksessa ansiokehityksestä oli vähennettävä aikaisemmat tarkistukset, palkkauksia alennettiin 0,68 %.

Vuonna 1998 tehtäessä tarkistusta 1.4.1998 ylimmän kahdessadasosan ansiokehitys oli ollut -0,93 %, joten palkkoja korotettiin 0,66 %:lla, vaikka tulopoliittiseen ratkaisuun perustunut yleiskorotus 1.1.1998 oli ollut 1,6 %. Näin ollen tuomareiden nykyinen palkantarkistusjärjestelmä ei toimi laissa tarkoitetulla tavalla.

Tämän epäkohdan lisäksi on ilmennyt seuraavia virkamieslainsäädännön kehitykseen ynnä muihin tekijöihin perustuvia teknisluonteisia muutostarpeita.

Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkauksia tarkistettaessa otetaan lain 1 §:n 2 momentin mukaisesti huomioon vain palkkausluokkaan sijoitetut ylimpään kahdessadasosaan kuuluvat virat. Palkkausluokkaan kuulumattomien virkojen palkkausten muutoksia ei siis oteta huomioon. Eräiden ylimpien virkojen palkkaukset ovat markkamääräisiä. Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkantarkistuksissa tulisi ottaa huomioon myös muiden kuin palkkausluokkiin sijoitetujen virkojen palkkauskehitys.

Joulukuun alusta vuonna 1994 voimaan tulleen valtion virkamieslain 9 §:n 1 momentin mukaan virkamies voidaan nimittää määräajaksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi muun muassa, jos sijaisuus tai avoinna olevaan virkaan kuuluvien tehtävien hoidon väliaikainen järjestäminen edellyttää määräaikaista virkasuhdetta. Virkamiestä ei tällöin nimitetä virkaan, vaan virkasuhteeseen. Voimassaoleva lain mukaan palkkauskehitystä laskettaessa otetaan huomioon vain virkaan nimitettyjen palkkauksia. Tuomareiden palkkausten tarkistuksissa tulisi ottaa huomioon myös määräaikaisessa virkasuhteessa maksetut palkkaukset.

Korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkantarkistusten laskenta on asetuksessa säädetyn mukaisesti tapahtunut valtion henkilörekisterin tietojen pohjalta. Tämä rekisteri on henkilörekisteriasetuksen (476/1987) 2 §:ssä tarkoitettu tilastorekisteri. Rekisterin tietojen yksityiskohtaista paikkansa pitävyyttä ei voida kaikilta osin varmistaa. Näin ollen se ei sovellu palkantarkistuksista tehtävien päätösten perusteeksi. Lisäksi rekisteriin sisältyvien henkilökohtaisten palkkaustietojen luotamusellisuus ja asianomaisten tuomareiden oikeus asianomaisina saada tietoja päätöksen pohjana käytetyistä tiedoista eivät ole vaikeuksitta yhteen sovitettavissa.

Edellä esitetyn vuoksi ehdotetaan, että ylimpien tuomioistuinten tuomareiden palk-

kauksia ryhdyttäisiin tarkistamaan niiden valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen valtion ylimpien virkamiesten, joiden kanssa on tehty valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus palkkauksesta, palkkausten muutosta vastaavasti.

3. Ehdotetut muutokset

3.1. Kytkeä ylimpien virkamiesten palkkausten kehitykseen

Jotta korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palkkausten kehitys entistä paremmin vastaisi ylimpien virkamiespalkkausten kehitystä, ehdotetaan, että korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annettua lakia muutettaisiin siten, että palkkauksia tarkistettaisiin valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen valtionhallinnon virkamiesten, joiden kanssa on tehty sopimus palvelussuhteessa noudatettavista ehdoista, palkkausten muutosta vastaavasti.

Tarkistusjärjestelmän muutos esitetyllä tavalla koskisi lain voimaantulovaiheen jälkeistä palkkauskehitystä eikä se merkitse palkkausten tasokorotusta.

3.2. Ylimpien virkamiesten piiri

Virkamieslain 26 §:ssä on säädetty virkamiehet, jotka voidaan irtisanoa, kun siihen on syytä. Nämä virkamiehet ovat asemansa ja vastuunsa perusteella valtionhallinnon ylimpiä virkamiehiä. Säännöksen mukaan tällaisia virkamiehiä ovat valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri, puolustusvoimain komentaja, ministeriön kansliapäällikkö, valtiosihteeri, alivaltiosihteeri ja osastopäällikkö sekä asetuksella säädettävien virastojen päälliköt. Viimeksi mainituiksi on säädetty valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 28 §:ssä välittömästi ministeriön alaisten virastojen päälliköt, joiden virka eritellään valtion talousarviossa. Valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuja virkamiehiä on tällä hetkellä runsaat 200.

Virkamieslain 26 §:ssä säädetty virkamiehet ovat myös valtion virkaehtosopimuslain 2 §:n 4 momentissa tarkoitettuja työnantaja-virkamiehiä, joiden tehtäviin kuuluu toimia työnantajan edustajana ja joiden palkkauksista ei sovita virkaehtosopimuksilla. Virat on säädetty työnantajaviroiksi valtion virka-

ehtosopimusasetuksen (1203/1987) 10 §:n 3 momentissa. Virkamieslain 26 §:ssä säädettyjen virkamiesten palkkausten määrittely tapahtuu joko virkamieslain 44 §:ssä tarkoitetuilla sopimuksella tai virkaehtosopimuslain 5 §:n 3 momentin mukaisesti valtiovarainministeriön päätöksellä.

3.3. Ylimpien virkamiesten palkkausten määräytyminen

Pääsääntöisesti ministeriöiden kansliapäälliköiden, valtiosuhteiden, alivaltiosuhteiden ja osastopäälliköiden sekä suurimpien virastojen päälliköiden kanssa on tehty virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus palkkauksesta. Sopimukset on vakiintuneesti tehty tiettyihin keskeisimpiin virkoihin nimitettyjen virkamiesten kanssa, jos asianomaiset ovat olleet halukkaita sopimaan palkkauksestaan. Näitä virkamiehiä on tällä hetkellä runsaat 100. Heidän palkkaustensa tason määrittelyssä, tarkistuksissa ja näitä koskevien sopimusten tekemisessä noudatetaan seuraavaa erityistä menettelyä.

Valtion virkamieslain 44 §:n 1 momentin mukaan virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten kanssa sopimuksen palvelussuhteessa noudatettavista ehdoista tekee valtioneuvosto. Muiden virkamiesten kanssa sopimuksen tekee asianomainen virasto. Koska valtioneuvoston ohjesäännössä (1522/1995) ei ole säädetty sopimusten tekemistä valtioneuvoston yleisistunnon tehtäväksi, kukin ministeriö tekee kyseiset sopimukset oman virkamiesjohtonsa sekä alaisensa virastojen päälliköiden osalta. Valtioneuvoston tehtävää sopimusta koskeva asia on valtion talousarvion yleisten soveltamismääräysten mukaisesti käsiteltävä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa ja ennen sitä asiasta on hankittava valtiovarainministeriön lausunto.

Ylimmän virkamiesjohdon palkkausten tason määrittelemiseksi virkojen tehtävien vaativuus on arvioitu analyttisellä arviointijärjestelmällä. Sopimuspalkat perustuvat tehtävien vaativuustasoon ja valtion ylimmän virkamiesjohdon palkkauksissa noudatettuun palkkakäytäntöön. Palkkauksessa on voitu lisäksi ottaa huomioon virkamiehen erityinen kyvykkyys ja työkokemus.

Ylimpien virkamiesten palkantarkistusten osalta vakiintuneeksi menettelyksi on muodostunut se, että valtioneuvosto päättää sopimusten yleisistä tarkistusperusteista. Valtio-

neuvoston päätöksen tekeminen on liittynyt valtion virkamiesten palkkauksista tehtyihin sopimusratkaisuihin. Valtioneuvoston ohjesäännön 6 §:n 6 kohdan mukaisesti nämä tarkistusperusteet käsitellään ja ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa. Valtioneuvoston vahvistamisesta johdon palkkausten tarkistusperusteissa on käytännössä soveltuvin osin noudatettu valtion virkaehtosopimusten mukaisia tarkistuksia. Ylimmän johdon palkkoja tarkistetaan tällöin ensinnäkin virkaehtosopimusten yleiskorotuksella. Lisäksi palkkauksia tarkistetaan siten, että tarkistusten kustannusvaikutus vastaa virkaehtosopimusten virastokohtaisesti sovittavia eriä kuten järjestelyvaraeriä ja naispalkkaeriä. Viimeksi mainittu on laskettu siten kuin virkaehtosopimuksessa on määritelty ylimpään johtoon kuuluvien naisten suhteellisen osuuden mukaisesti. Tarkistukset on yleensä toteutettu samasta ajankohdasta kuin vastaavat muut virkamiespalkkausten tarkistukset. Sanottujen yleisten tarkistusten lisäksi on voitu tehdä myös joitain yksittäisiä palkantarkistuksia. Tarkistukset toteutetaan tekemällä asianomaisen kanssa niin sanottu lisäsopimus, joka myös on virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus.

Ylimmistä viroista valtaosa on sijoitettu palkkausluokkiin, mutta myös markkamääräisesti määriteltyjä viran palkkauksia on. Viran ollessa täyttämättä tai siihen nimitetyn virkamiehen virkavapauden aikana virkaan liittyviä tehtäviä voi hoitaa myös määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies. Tarkoitus on säätää, että kaikki virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettut virkamiehet, joiden kanssa on tehty sopimus palkkauksesta, otetaan palkkauskehitystä tarkasteltaessa huomioon. Näin ollen nykyiset palkkausluokkiin sijoitteluun ja virkaan nimittämiseen liittyvät rajoitukset poistuisivat.

Ylimpien kuten muidenkin virkojen palkkausluokat ovat julkisia. Virkamiesten henkilökohtaista palkkausta koskevat tiedot eivät nimikirjalain (1010/1989) 7 §:n mukaan kuitenkaan ole julkisia. Näin ollen ylimmän virkamiesjohdon yksilökohtaiseen sopimukseen perustuva henkilökohtainen palkkaus ei ole julkinen. Hallituksen esitykseen Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/1998) sisältyy nimikirjalain muutosesitys, jonka mukaan palkkauksen kokonaismäärää koskeva tieto olisi julkinen silloin, kun se koskee muun muassa valtion virkamieslain

26 §:ssä tarkoitettua virkamiestä. Esitetty julkisuus- ja salassapitolainsäädännön kokonaisuudistus nimikirjalain muutoksineen tulee voimaan ilmeisesti vuoden 1999 puolivälissä. Jatkossa korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkantarkistukset perustuisivat esitetyn mukaisesti julkisiin palkkaustietoihin, minkä jälkeen myös asianosaisten tiedonsaanti tarkistusten pohjana olevista tiedoista olisi ongelmaton.

3.4. Asetuksella säädettävät asiat

Korkeimpien oikeuksien presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain 1 §:n 2 momenttiin ehdotetaan edelleen sisällytettäväksi säännös siitä, että tarkempia säännöksiä tarkistusmenettelystä annetaan asetuksella. Asetuksella on tarkoitus säätää (liitteenä olevan asetusluonnoksen 1 §:n 1 momentti), että korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkausten tarkistuksissa seurattaisiin ylimmän virkamiesjohdon palkkauskäytöstä ensinnäkin siten, että edellä mainittuja valtioneuvoston vahvistamia sopimusten tarkistusperusteita sovellettaisiin vastaavasti myös kyseisten tuomareiden palkkausten tarkistamisessa. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että mikäli nämä tarkistusperusteet joiltakin osin perustuvat asianomaisen virkamiesryhmän ominaisuuksiin, kuten naisten suhteelliseen osuuteen, tarkistetaan tuomareiden palkkauksia vastaavasti, mutta pitäen perusteena tuomariryhmän omia ominaisuuksia.

Jotta korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkkauskäytös seuraisi mahdollisimman tarkasti ylimmän johdon palkkausten muutoksia, asetuksessa säädettäisiin (asetusluonnoksen 1 §:n 2 momentti), että edellä mainittujen valtioneuvoston vahvistamien yleisten palkantarkistusperusteiden lisäksi näiden tuomareiden palkkauksia tarkistettaisiin muutenkin ylimmän johdon palkkausten muutosta vastaavasti. Tällaista huomioon otettavaksi tarkoitettua muutosta aiheutuu yksittäisistä sopimusten tarkistuksista sekä henkilövaihdostilanteissa tai muutoin tehtävistä uusista sopimuksista. Tarkastelussa seurattaisiin ylimmän johdon valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitetuissa sopimuksissa sovitujen ilman lomarahaa laskettujen vuosi- tai kuukausipalkkojen keskimääristä muutosta. Näin ollen muun muassa työaikaeräkorvaukset, tulospalkkiot ja erillistyövelvollisuudesta maksettavat palkkiot eivät vaikuttaisi lasket-

tavaan muutokseen. Huomioon otettaisiin valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitetyt virkamiehet sekä tällaiseen virkaan sijaiseksi tai avoinna olevan viran tehtäviä hoitamaan määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyt virkamiehet. Huomioon otettaisiin vain kokoaikaiset ja kokoaikaisesti hoidetut virat ja määräaikaiset virkasuhteet. Muutos laskettaisiin kahden perättäisen kalenterivuoden osalta tammikuun 1 päivän tilanteiden perusteella.

Muutosta voisi aiheutua myös virkarakenteesta tapahtuvista muutoksista. Muutokset, jotka toteutuvat jälkimmäisestä tammikuun 1 päivästä lukien, otettaisiin vielä huomioon päättyvän vuoden muutoksena. Jotta nämä muutokset eivät edellä kerrotulla tavalla vaikuttaisi tuomareiden palkkauksiin, asetuksessa edellytettäisiin, että sama virka on ollut olemassa ja hoidettuna sekä valtion virkamieslain 26 §:n piirissä jo edellisessä näistä ajankohdista ja että virkamiehen palkkauksesta on tarkastelujakson päättymisajankohdalla voimassa virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus. Samalla viralla tarkoitetaan virkaa, jota ei ole perustettu eikä lakkautettu kyseessä olevan vuoden aikana. Mikäli virkamiehen palkkauksesta ei ole ollut voimassa tällaista sopimusta tarkastelujakson alkaamisajankohtana, muutos lasketaan hänelle muutoin maksetun palkan perusteella.

Edellä sanotulla tavalla määriteltynäkin ansiokehitys saattaisi jonakin vuonna olla aleneva. Jotta tämä ei perusteettomasti vaikuttaisi tuomareiden palkkauksiin, asetuksessa säädettäisiin, että huomioon otettaisiin vain valtioneuvoston päätöksin perustuvat tarkistukset ylittävä osa ansiokehityksestä.

Tuomareiden palkkauksia tarkistettaisiin edellä mainitulla tavalla laskettavaa palkkausten keskimääristä muutosta vastaavasti kunkin vuoden huhtikuun alusta lukien. Asetuksen 1 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että tästä muutoksesta olisi kuitenkin ensin vähennettävä kyseessä olevalla ajanjaksolla valtioneuvoston päätösten perusteella toteutetut sanotussa momentissa tarkoitettujen virkamiesten palkkausten tarkistukset valtioneuvoston päätöksissä määrätyn suuruusina. Näin vältettäisiin tarkistusten huomioon ottaminen kahteen kertaan. Jos valtioneuvoston päätös on sisältänyt eriä, jotka edellä sanotulla tavalla määräytyvät virkamiesryhmän ominaisuuksien kuten naisten lukumäärän perusteella, vähennettävät erät määräytyisivät valtioneuvoston päätöksen mukaisina eivätkä

kyseessä olevan tuomariryhmän ominaisuuksien perusteella. Näin meneteltäisiin, jotta vähennettävä määrä vastaisi ylimmille virkamiehille valtioneuvoston päätöksen perusteella suoritettua tarkistusta. Tarkistukset, jotka toteutuvat ajanjakson jälkimmäisestä tammikuun 1 päivästä lukien, vähennettäisiin vielä tämän jakson muutoksesta.

Valtiovarainministeriö tekisi päätökset sekä valtioneuvoston päätöstä vastaavista palkantarkistuksista että ylimmän johdon palkkauskehitykseen perustuvista palkantarkistuksista. Ylimmän johdon palkkakehityksen seuranta tapahtuisi valtiovarainministeriön ylimmän johdon palkkauksista pitämän rekisterin pohjalta.

Valtioneuvoston päättämiä ylimmän johdon palkkausten tarkistusperusteita seuraamalla voitaisiin virkamiespalkkojen yleisiä korotuksia vastaavat tarkistukset tuomareiden palkkauksiin toteuttaa välittömästi ilman ajallista viivettä. Nykyisessä järjestelmässä nämä tarkistukset on toteutettu ylimmän palkkausluokan muutoksia seuraamalla aina 1.4. ja 1.10. lukien. Myös virkaehtosopimusratkaisuihin sisältyviä järjestelyvaraeria ja muita virastokohtaisia eria vastaavat tarkistukset tulisivat toteutettaviksi samoista ajankohdista ja saman suuruisina kuin muunkin virkamieskunnan osalta.

Virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten piiri soveltuu paremmin tuomareiden palkkausten tarkistuksen pohjaksi, koska se edustaa paremmin ylintä johtoa kuin ylin kahdessadasosa. Lisäksi heidän palkkauksensa muodostavat yhtenäisen, hallituksen palkkapolitiikkaa kuvastavan järjestelmän.

Seuraamalla vain peräkkäisinä vuosina samojen virkojen muutoksia voitaisiin välttää nykyisessä järjestelmässä ongelmia tuottanut virkarakenteen muutoksien vaikutus tuomareiden palkkakehitykseen. Virkarakenteen muutoksiin perustuvat palkanmuutokset eivät ole sellaista varsinaista palkkakehitystä, jonka pitäisi vaikuttaa tuomareiden palkkauksiin. Jatkossa ei olisi merkitystä sillä, onko seurattavan viran palkkaus määritelty markkamääräiseksi vai palkkausluokan avulla. Lisäksi ottamalla huomioon myös ylimmän johdon tehtäviä määräaikaissa virkasuhteessa hoitavat virkamiehet saadaan palkkakehityksen seurannasta kattavampi. Valtiovarainministeriön rekisteri ylimmän johdon palkkauksista on hallittavissa oleva jatkuvasti ajantasainen kokonaisuus, jonka perusteella palkkakehitys on nopeasti lasket-

tavissa.

Lain 1 §:n 2 momentissa säädettävä palkkojen tarkistusjärjestelmä koskee kalenterivuositain tehtäviä palkkojen tarkistuksia. Asetuksessa seuranta kohdistettaisiin samojen virkojen valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitetuissa sopimuksissa sovitujen ilman lomarahaa laskettujen vuosi- tai kuukausipalkkojen keskimääräiseen muutokseen. Näin ollen muun muassa työaikakorvaukset, tulospalkkiot ja erillistyövelvollisuudesta maksettavat palkkiot sekä ylimpien virkamiesten piirissä tapahtuvat rakenteelliset muutokset rajattaisiin seurattavan ansiokehityksen ulkopuolelle eivätkä ne vaikuttaisi laskettavaan muutokseen. Jotta nämä rajoitukset eivät ajan kuluessa johtaisi tuomareiden palkkauksellisen aseman kannalta vääriin lopputuloksiin, lain 1 §:n 3 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston tehtäväksi seurata heidän palkkaustensa kehitystä ja sen suhdetta ylimpien virkamiesten palkkauskehitykseen. Asetuksella voitaisiin tarvittaessa erikseen säätää tämän edellyttämistä palkkausten tarkistuksista.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esitetty palkantarkistusmenettely otettaisiin käyttöön nykyisen menettelyn tilalle. Se seuraisi nykyistä tarkemmin ylimmän virkamiesjohdon palkkausten kehitystä ja poistaisi nykyisessä järjestelmässä ilmenneet epäkohdat. Järjestelmä ei kuitenkaan olennaisesti periaatteiltaan poikkeaisi nykyisestä. Näin ollen voidaan arvioida, ettei sillä ole mainittavia kustannuksia lisääviä vaikutuksia. Lain 1 §:n 3 momentin perusteella mahdollisesti tehtävien tarkistusten kustannusvaikutuksia ei ole ennakoitu eikä budjetoitu. Mikäli tarkistuksia tehtäisiin, olisi kustannukset ja niiden kattaminen selvitettävä niitä valmisteltaessa.

Palkkausten tarkistaminen tapahtuisi valtiovarainministeriössä ylimmän virkamiesjohdon palkkauksista jo nykyisin pidetyn tiedoston pohjalta eikä laskentatyö edellyttä lisää resursseja.

5. Asian valmistelu

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehtoista annetun lain eduskuntakäsittelyssä toisen lakivaliokunnan (II LaVM n:o 11/1990 vp.) mielestä ylimpien

tuomioistuinten aseman ja toiminnan kannalta oli tärkeää, että niihin tulevaisuudessakin hakeutuu maan parhaita lainoppineita. Tästä syystä valiokunta piti välttämättömänä, että hallitus tarkoin seuraa palkkausjärjestelmän toimivuutta ja huolehtii siitä, että ylimpien tuomioistuinten presidenttien ja jäsenten palkkaus ei jää jälkeen korkeimpien hallinto- virkojen palkkauksesta.

Valtiovarainministeriö pyysi keväällä 1998 valtioneuvoston oikeuskanslerin lausuntoa palkantarkistuspäätöksen tekemisestä tilanteessa, jossa ylimpään kahdessadasosaan kuuluvien virkojen rakenteellinen kehitys johti korkeimpien oikeuksien tuomareiden palkantarkistuksen alenemiseen. Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi kannanotossaan, että lain nimenomaisesta säännöksestä ei voida poiketa, vaan sen edellyttämä päätös on tehtävä myös kyseiset alentamistekijät huomioon ottaen. Kuitenkin oikeuskanslerin mielestä lakia ja asetusta tulisi muuttaa, koska ne eivät toimi tarkoitetulla tavalla.

Esitys on laadittu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Sen valmistelu on tapahtunut yhteistyössä oikeusministeriön sekä korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tuomariyhdistyksen edustajien kanssa.

Esityksestä on pyydetty lausunnot korkeimmalta oikeudelta ja korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivästä huhtikuuta 1999.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen kuin se tulee voimaan.

Asetuksessa olisi siirtymäsäännös, jolla varmistettaisiin tarkoituksenmukaisella tavalla siirtyminen vanhasta järjestelmästä uuteen järjestelmään siten, että uutta järjestelmää sovellettaisiin jo ennen lain voimaantuloa seuraavasti.

Asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin, että ensimmäinen 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu tarkistus tehtäisiin sen mukaisesti, mitä valtioneuvosto päättää ylimpien virkamiesten palkkausten tarkistuksista 1 päivästä tammikuuta 1999 lukien. Tarkistus toteutettaisiin takautuvasti sanotusta ajankohdasta lukien. Ensimmäinen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu tarkistus tehtäisiin siten, että muutos laskettaisiin marraskuun 30 päivän 1997 ja tammikuun 1 päivän 1999 väliseltä ajalta. Momen- tin viimeisen virkkeen mukaisena vähennyksenä otettaisiin huomioon valtioneuvoston 22 päivänä joulukuuta 1997 sopimuspalkkojen tarkistamisesta tekemän päätöksen perusteella 2,15 %.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain (196/1991) 1 §:n 2 momentti sekä
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

1 §

Palkan määräytyminen ja tarkistaminen

Palkkoja tarkistetaan kalenterivuositain siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään niiden valtion virkamieslain (750/1994) 26 §:ssä tarkoitettujen valtionhallinnon virkamiesten, joiden palkkauksista on tehty valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus, palkkausten muutosta vastaavasti.

Valtioneuvoston tehtävänä on seurata korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-

oikeuden presidenttien ja jäsenten tämän lain perusteella toteutuvaa palkkausten kehitystä ja sen suhdetta 2 momentissa tarkoitettujen virkamiesten palkkauskehitykseen. Asetuksella voidaan tarvittaessa erikseen säätää tämän edellyttämistä palkkausten tarkistuksista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

Laki

korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain (196/1991) 1 §:n 2 momentti sekä lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Palkan määräytyminen ja tarkistaminen

Palkkoja tarkistetaan kalenterivuositain niin kuin asetuksella tarkemmin säädetään niiden 1 momentissa tarkoitettujen virkojen palkkojen muutosta vastaavasti, jotka kuuluvat sijoituspalkkausluokaltaan ylimpään kahdessadasosaan, ottaen kuitenkin huomioon kaikki samaan sijoituspalkkausluokkaan kuuluvat virat.

Palkkoja tarkistetaan kalenterivuositain siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään niiden valtion virkamieslain (750/1994) 26 §:ssä tarkoitettujen valtionhallinnon virkamiesten, joiden palkkauksista on tehty valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus, palkkausten muutosta vastaavasti. Valtioneuvoston tehtävänä on seurata korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten tämän lain perusteella toteutuvaa palkkausten kehitystä ja sen suhdetta 2 momentissa tarkoitettujen virkamiesten palkkauskehitykseen. Asetuksella voidaan tarvittaessa erikseen säätää tämän edellyttämistä palkkausten tarkistuksista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Asetus

korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista

Valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään määrätyn ministerin esittelystä

säädetään korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista 25 päivänä tammikuuta 1991 annetun lain (196/1991) 1 § 2 momentin, sellaisena kuin se on laissa xx/199z, nojalla:

1 §

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palkkoja tarkistetaan vastaavasti kuin valtioneuvosto korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen valtion virkamiesten palkkausten tarkistuksista päättää. Mikäli tarkistukset määräytyvät asianomaisen virkamiesryhmän ominaisuuksien perusteella, noudatetaan vastaavia perusteita sovellettuna tuomariryhmän omiin ominaisuuksiin.

Jos lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen virkamiesten valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitetuissa sopimuksissa sovittujen, ilman lomarahaa laskettujen vuosi- tai kuukausipalkkojen keskimääräinen muutos ylittää 1 momentissa tarkoitettujen tarkistukset, palkkoja tarkistetaan lisäksi ylitystä vastaavasti kalenterivuosittain huhtikuun alusta. Huomioon otetaan valtion virkamieslain (750/1994) 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitetyt virkamiehet sekä tällaiseen virkaan sijaiseksi tai avoinna olevan viran tehtäviä hoitamaan määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyt virkamiehet. Huomioon otetaan kokoaikaiset ja kokoaikaisesti hoidetut virat ja määräaikaiset virkasuhteet. Muutos lasketaan kahden peräkkäisen kalenterivuoden tammikuun 1 päivän väliseltä ajalta. Tällöin edellytetään, että sama virka on ollut olemassa ja hoidettuna sekä valtion virkamieslain 26 §:n piirissä jo edellisenä näistä ajankohdista ja että virkamiehen palkkauksesta on tarkastelujakson päättymisajankohtana voimassa valtion virkamieslain 44 §:ssä tarkoitettu sopimus. Tämän momentin perusteella suoritettavia tarkistuksia laskettaessa vähennetään kyseessä olevalla ajanjaksolla 1

momentissa tarkoitettujen valtioneuvoston päätösten perusteella toteutetut sanotussa momentissa tarkoitettujen virkamiesten palkkausten tarkistukset valtioneuvoston päätöksissä määrätyn suuruusina. Sekä ansioiden muutosta että vähennystä laskettaessa otetaan huomioon muutokset ja tarkistukset, jotka toteutuvat viimeistään ajanjakson jälkimmäisestä tammikuun 1 päivästä lukien.

2 §

Valtiovarainministeriö vahvistaa lain perusteella tarkistettavat palkat. Valtiovarainministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

3 §

Tätä asetusta sovelletaan myös ylimääräisiin jäseniin.

4 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

Tällä asetuksella kumotaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista 25 päivänä tammikuuta 1991 (201/1991) annettu asetus.

Ensimmäinen 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu tarkistus tehdään sen mukaisesti, mitä valtioneuvosto päättää siinä tarkoitettujen virkamiesten palkkausten tarkistuksista 1 päivästä tammikuuta 1999 lukien. Tarkistus toteutetaan takautuvasti sanotusta ajankohdasta lukien.

Ensimmäinen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu tarkistus tehdään siten, että muutos lasketaan marraskuun 30 päivän 1997 ja tammikuun 1 päivän 1999 väliseltä ajalta.